

Nr 446

Av herr Grebäck m. fl., om åtgärder till förebyggande av genetiska skador.

(Lika lydande med motion nr 405 i Första kammaren)

I dag försöker man lagstiftningsvägen se till att mängden biocider, färgämnen, smakämnen, konserveringsämnen m. m. i livsmedel och föroreningar i luft och vatten inte överskrider vissa gränsvärden. Dessa värden har dock fastställts enbart med hänsyn tagen till substansernas direkt giftiga effekter. Att de i koncentrationer som avsevärt underskrider fastställda gränsvärden kan åstadkomma skador på människornas arvs massa har ignorerats. Det är numera känt att många substanser som förekommer i människans miljö kan skada hennes arvs massa, d. v. s. har genetiska effekter. Nitrit som används för färgning och konservering av kött har t. ex. i ca 20 år använts på genetiska laboratorier då man önskat framkalla ärftliga förändringar hos olika försöksorganismer. Beträffande cyklamat, som stoppades hösten 1969 på grund av cancerframkallande effekter, har det i efterhand visat sig att dess nedbrytningsprodukt, cyklohexamin, vid ytterst låga koncentrationer ger upphov till genetiska skador hos möss (Science, vol. 165, Sept. 12, 1969). I fråga om läkemedel har det konstaterats att vissa typer av antibiotika och nervlugnande läkemedel kan orsaka skador på arvs massan (Chemical and Engineering News, May 19, 1969). Det har vidare konstaterats att Captan, som används för besprutning av jordbruksprodukter och trädgårdsväxter orsakar genetiska skador (Chemical and Engineering News, May 19, 1969). Man misstänker också att melein-hydrazin, som sprutas på potatis för att den inte skall gro, kan skada arvs massan (Chemical and Engineering News, June 2, 1969).

Forskare har sedan länge varnat för att miljögifterna kan skada kommande generationer på grund av genetiska effekter. Redan för ca tio år sedan påpekade nuvarande professorn i genetik vid Lunds universitet, Åke Gustafsson, att riskerna var så pass allvarliga att biociderna kunde utgöra ett större hot mot mänskligheten än radioaktivt nedfall från kärnvapensprängningar. Sedan dess har situationen enbart förvärrats allteftersom antalet kemiska bekämpningsmedel har ökat och bruket av dem blivit allt vanligare.

Våren 1969 aktualiserades frågan på nytt av den svenske genetikern

Björn O. Gillberg som i en debattbok »Hotade släktled. Genetisk bakgrund till några viktiga miljövårdsproblem» varnade för att kommande generationer kunde drabbas av obotliga, medfödda sjukdomar till följd av att man inte tar hänsyn till att miljögifter, läkemedel, livsmedelstillsatser etc. kan skada arvsmassan. Vid samma tidpunkt kom också varningar från B. Kihlman, professor i biokemisk cytogenetik i Uppsala. Kihlman framhöll att många kemiska föreningar kan skada arvsmassan och att man för närvarande inte testar biociders och läkemedels genetiska effekter på arvsmassan.

I tidskriften Chemical and Engineering News för den 19 maj 1969 ägnades en stor del av utrymmet åt miljögifternas genetiska effekter under titeln »Chemical mutagenes, the road to genetic disaster» (Kemiska mutagener, vägen till genetisk katastrof). I samma tidskrifts juninummer ägnade man ytterligare ett tiotal sidor åt detta problem. Flera av världens ledande ärftlighetsforskare intervjuades om sin uppfattning om miljögifternas genetiska effekter. Många av forskarna var djupt bekymrade över den nuvarande situationen och misstänkte ett starkt samband mellan den ökade frekvensen missfall, missbildningar, blodcancer och andra sjukdomar som konstaterats i västvärlden under senare årtionden.

I Sverige förekommer en viss forskning på det här området bl. a. vid de genetiska institutionerna i Uppsala och Stockholm. De medel som ställts till förfogande är dock långt ifrån tillräckliga.

Utomlands, bl. a. i USA och Västtyskland, bygger man nu upp forskningslaboratorier som rutinmässigt skall undersöka genetiska effekter hos de kemikalier som finns i människans miljö. De undersökningar som behövs kommer att bli kostsamma. Lämpligen borde de ske i stalig regi vid våra universitet och andra samhällseliga institutioner. På grund av att läkemedels- och livsmedelsmarknaden är internationell bör det om möjligt skapas internationella konventioner beträffande test av genetiska effekter.

För närvarande arbetar livsmedelstadsutredningen med en ny lag om livsmedelstillsatser. I utredningens direktiv finns det inget som tyder på att de genetiska effekterna kommer att beaktas. Som tidigare nämnts testas inte heller läkemedels och biociders genetiska effekter.

Årligen introduceras hundratals nya kemiska föreningar i människans vardagsmiljö. De är ofta synnerligen komplicerade till sin struktur, vilket gör att man kan vänta sig allvarliga biologiska effekter. Föga är känt om deras direkt giftiga effekter och ytterst litet om deras genetiska effekter. Om man i framtida lagstiftning, som man hitintills har gjort, ignorerar eventuella effekter på arvsmassan löper kommande generationer allvarliga risker att drabbas av ärftliga, obotliga sjukdomar.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl Maj:t måtte anhålla

om

1. åtgärder för att få till stånd forskning om livsmedels-
tillsatsers, läkemedels och miljögifters genetiska effekter;
samt

2. förslag till lagstiftning som förhindrar spridning av
ämnen som kan förorsaka genetiska skador.

Stockholm den 27 januari 1970

Erik Grebäck (cp)

Einar Larsson (cp)

i Borrby

Lennart Mattsson (cp)

Rune Gustavsson (cp)

i Alvesta
